საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტია

№ 325 1918 შაბათი. სექტემბრის 7. № 325

სახალხო საქმე

ფასი 50 კაპ.

მთავარი კომიტეტის ორგანო

გენ. გედევანიშვილის და კონიაშვილის [illegible] ერთეა სამეგრელოს. ყაჩაღთა [illegible] იერიან და ზოგან გარბიან. დაჭრილ ლენინს უკეთობა ეტყობა.

სექტ. 15-ს ტფილისში გაიხსნება საქ. სოც.-ფედ. სარევ. პარტიის კონფერენცია.

საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

„სახალხო საქმე"

ღირს: თვით 10 მან., ნომერი ღირს პროვინციასა და ტფილისში 50 კაპ., რკინის გზის სადგურებზე 60 კ., განცხადება: ჩვეულებრივი სტრიქონი პეტიტით პირველ გვ. 60 კაპ., უკანასკნელ გვ. 40 კაპ. სამგლოვიარო განცხადება 15 მან. ხელის მოწერა და განცხადება მიიღება რედაქციის კანტორაში ყოველ დღე დილის 9—3 საათამდე, სასახლის ქუჩა, № 6, ფოსტის ყუთი 190, ტელეფონი 12—29.

გულდათუთქულნი და თავზარ დაცემულნი უბედური მშობლები ილარიონ ოტიას-ძე და მარიამ იოსების ასული გამყრელიძეები ულრმესი მწუხარებით აუწყებენ ნათესავთა და ნაცნობთ, რომ უძვირფასესი და დაუვიწყარი ერთად ერთი ძისა და ნუგეშის

ალექსანდრე (ალიკო) ილარიონის-ძის გამყრელიძის

სულის მოსახსენებლად გარდახდილ იქნება ორმოცის წირვა და პანაშვიდი კვირას აგვისტოს 25 (ძველი სტილით) დაბა საჩხერის ტაძარში. წირვა დაიწყება 10 საათზე, პანაშვიდი 12 საათზე.

კვირას სექტემბრის 8-ს, ნაშუადღევის პირველ საათზე დ. ბაღდათში ქვაშვეთის წმ. გიორგის ეკლესიაში გადახდილი იქნება 40 დღის წირვა და პანაშვიდი

პანტელეიმონ საბას-ძის კვირიკაძის

[illegible]ლის მოსახსენებლად, რასაც აუწყებენ ნაცნობთ, ნათესავთ და მეგობართ მშობლები, დები და ძმები. 961

[illegible]რას სექტემბრის 8-ს დილის 10 საათზე დიდუბის ეკლესიაში გადახდილი იქნება წირვა და პანაშვიდი

პანტელეიმონ საბას ძე კვირიკაძის

[illegible]რდაცვალების მეორმოცე დღეზე, რასაც აუწყებენ ნაცნობთ და მე[illegible]გობრებს მისი ამხანაგები—რკინის გზის კანტროლის მოსამსახურენი. 960

კვირას სექტემბრის 8-ს დილის 10 საათზე დიდუბის ეკლესიაში გადახდილი იქნება წირვა და პანაშვიდი

პანტელეიმონ საბას ძე კვირიკაძის

გარდაცვალების მეორმოცე დღეზე, რასაც აუწყებს ნათესავთ და ნაცნობთ მეუღლე მისი ოლღა. 960

[illegible]ვირას, სექტემბრის 8-ს შუადღის 1-ლ საათზე ანჩისხატის ტაძარში გადახდილ იქნება პანაშვიდი ძვირფასი

სოფიო ალექსანდრეს ასულ გუჯუევის

[illegible]ის მოსახსენებლად, რასაც იუწყებიან ქალიშვილები განსვენებულისა.

[illegible]ლები: ექვთიმე, ივანე სამსონის ძენი ჭილაშვილები, ნინო სამსონის [illegible]ლი ყანჩელი, ელისაბედ სამსონის ასული იაგულოვისა და რუსუდან ზა[illegible]ას ასული ჭილაშვილისა ულრმესი მწუხარებით აუწყებენ ნათესავთა და [illegible]ობთ, რომ სოფელ მარტყოფში ღვთაების ტაძრის კარზედ ენკენის[illegible]ვის 7-ს გარდახდილი იქნება შვიდი დღის პანაშვიდი განსვენებულ

ეკატერინე ივანეს ასულ ჭილაშვილის

სულის მოსახსენებლად. 262

[illegible]ისაგან ნაღალატევი ირაკლი იოსების ძე შოთაძე პატარა ვაჟ ოთა[illegible] აუწყებს ნათესავებს, ამხანაგებს და მეგობართ რომ კვირას, ამა სექ[illegible]ბრის 8-ს (ახალი სტილით), დილის 11 საათზე, ფოთის სასაფლაოს [illegible]იაში გადახდილ იქნება წლისწირვა დ პანაშვიდი უდროოდ დაკარგუ[illegible] უსაყვარლესი და მუდამ დაუვიწყარი, მისი მეუღლის და დედის

[illegible]ლექსანდრა (საშა) სოლომონის ასულის შოთაძის

სულის მოსახსენებლად. 963

[illegible] ფოსტა-ტელეგრაფის მოსამსახურეთა პროფესიონალური კა[illegible]რალური გამგეობა მწუხარებით აუწყებს ამხანაგებს, რომ [illegible]ქტემბრის 5-ს ქ. ტფილისში ხანმოკლე ავადმყოფობის შემ[illegible] გარდაიცვალა ამიერ-კავკასიის ფოსტა ტელეგრაფის ყოფი[illegible]ოლქო კომიტეტის თავმჯდომარის ამხანაგი

[illegible] ხოსიას ძე შოშიტაიშვილი.

[illegible] დაკრძალული იქნება ქ. ოზურგეთში. გასვენების დღე [illegible]ნიშნებული. 956

სექტემბრის 10-ს, დილის 10 საათზე

ამიერ-კავკასიის კოოპერატივთა კავშირის შენობაში (მიხეილის ქუჩა, 178)

შესდგება

ამიერ-კავკასიის კოოპერატივთა რწმუნებულების

ყრილობა

დღის წესრიგი:

1) გამგეობის მოხსენება საერთო მოქმედების შესახებ წარსულ წელში;
2) კავშირის სამოქმედო გეგმა 1918 წ.;
3) განხილვა და დამტკიცება 1917 წლის ანგარიშისა;
4) განხილვა და დამტკიცება 1918 წ. ხარჯთ-აღრიცხვისა;
5) კავშირის რეორგანიზაცია;
6) კოლექტიური ხელშეკრულობის განხილვა;
7) დამატებითი არჩევნები გამგეობის წევრებისა;
8) დამატებითი არჩევნები სარევიზიო კომისიის წევრებისა;
9) დამატებითი არჩევნები მეთვალყურე საბჭოს წევრებისა;

თითოეულ მოკავშირე კოოპერატივს უფლება აქვს გამოგზავნოს ორი წარმომადგენელი და კიდევ ერთი თუ საერთო წლიური ჯამი მისი კავშირის საშუალებით ნავაჭრისა აღემატება 25,000 მან., ორი წარმომადგენელი, თუ ასეთი აღემატება 50,000 მან. საერთოდ რწმუნებულთა რიცხვი ერთი საზოგადოებისა 4-ს არ უნდა აღემატებოდეს (წესდ. მუხ. 29)

კრება, თანახმად წესდების მე-33 მუხლისა, კანონიერად ჩაითვლება, მიუხედავად რწმუნებულთა დამსწრე რიცხვისა.

ამიერ-კავკასიის კოოპერატივთა კავშირის გამგეობა. 1277

განცხადება

რადგანაც სექტემბრის 1-ს მოწვეული რაჭა-ლეჩხუმელთა

საზოგადო კრება

სოციალისტ-ფედერალისტთა კლუბის შენობაში) გადაიდო უფრო ფართო საზოადოების მოსაწვევად, ამიტომ კრების მომწვევი კომისია სთხოვს რაჭა-ლეჩხუმელ ოქალაქეთ დ თანამგრძნობთ მობრძანდნენ კრებაზე სექტემბრის 8-ს მუშტაიდში დემოკრატიულ კლუბის შენობაში, დილის 10 საათზე. გთხოვთ ნუ დაიგვიანებთ. საკითხები: წესდების დამტკიცება და გამგეობის არჩევა.

1298 კრების მომწვევი კომისია.

კუკიის სასაფლაოს წმ. ნინოს ეკლესიის სამრევლო საბჭო პატივისცემით აუწყებს ამ ეკლესიის მრევლს, რომ კვირას ენკენისთვის 8-ს (ახალი სტილით) საღამოს ხუთის საათზე დანიშნულია

მრევლის კრება

კრების საგანია:

1. მღდავითნის ამორჩევა. 2. სასაფლაოს გაფართოება, 3. განათება და სხვა საჭიროებანი.

959 სამრევლო საბჭო.

დ დი ცირკი

ძმ. ეფიმოვებისა

მიხეილის პრ., მუშტ. ახლო, საკუთ., ახლად შეკეთ. კაპიტალური საზამთრო შენობა, ტელეფ. 18—95

დღეს, სექტემბრის 7-ს

საბასტროლო წარმოდგენა

მონაწილეობენ ნიკოლინი, კამო, ბ. ელიზაროვი და სხვ. ანონსი: ამ დღეებში გაიხსნება შემოდგომის სეზონი.

957. მთავარი ადმინისტრატორი პ. ელიზაროვი

ქუთაისი, სექტემბრის 7

ჭაობები

ადგილობრივ გაზეთების უკანასკნელ ნომერში საყურადღებო ცნობა იყო მოთავსებული. წყლის სამართველოს განუზრახავს დასავლეთ საქართველოს ჭაობებს ყურადღება მიაქციოს და გამოიყენოს იგი მეურნეობისათვის. ინჟენერის გრაჩევის მეთაურობით უკვე შექმნილა კომისია, რომელიც ჭაობების დაშრობის საქმეს ადგილობრივ გამოიძიებს და დაგვისახავს პარქტიკულ გეგმას.

ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს ამ საქმეს. ჩვენ გვახსოვს, თავის სადეკლარაციო სიტყვაში მიწათმოქმედების სამინისტრომ ამ გარემოებას ყურადღება მიაქცია და უახლოებელს მომავალს დაუკავშირა მელიორაციის პროექტი. მაგრამ ჩვენი ყურთხეული ქვეყანა დეკლარაციების და აღთქმის ქვეყანა იყო ვიდრე ენერგიული პრაქტიკული მუშაობისა. თუ განზრახულ საქმეს უბრალო თეორიული ხასიათი არ მიეცემა, თუ ეხლა მაინც რამე ეშველება გურია-სამეგრელოს უდიდეს ჭაობებს, ჩვენ შეგვეძლება ვსთქვათ—მიწათმოქმედების უწყებამ ისტორიული საქმე გააკეთა და რამდენიმე თაობას გაუჩინა შრომის და სიმდიდრის შექმნის საშუალება. ამ საქმეს ისევე დიდი მნიშვნელობა აქვს, როგორც თვით აგრარულ რეფორმას, მას შეუძლია ძალიან გაადიდოს ქართული სამეურნეო ტერიტორია და დიდი ხნით სრულიად უზრუნველ ჰყოს ჩვენი ქვეყანა დამშევიდან.

სამეგრელო სიმინდის მოსავლის მხრივ უმდიდრესი და უნოყიერესი ქვეყანაა. აქ დასამუშავებელ ადგილის გაჩენა, დოვლათიან მამულის გაჩენაა და ამ საქმეში გაწეული ხარჯი სულ რამდენიმე წელიწადში ერთი ათად აუნაზღაურდება ხალხს და სახელმწიფოს.

დღესვე სამეგრელოს ჭაობების დაშრობა მრავალ მუშა-გლეხს დააკმაყოფილებს და სულს მოითქვამს მრავალი უმიწო სოფელი. გარდა ამისა ამ საქმეს პირდაპირი კავშირი აქვს აგრედვე სამკურნალო უწყებასთან, ვინაიდან ეს ჭაობებია მთელ დასავლეთ საქართველოს ციებ-ცხელების ბუდე და მისი გაშრობა მთელ მხარეს გააჯანსაღებს და გაამშვენიერებს. მხოლოდ მას, ვისაც ესმის ამ საქმის მნიშვნელობა, მხოლოდ ის აღიჭურვება სიხარულის იმედით და ჩვენს სამიწათმოქმედო სამინისტროს დაჟინებით განუმეორებს: არ შერცხვეთ, ხელმოკიდებულ საქმეს ხელიდან ნუ გაუშვებთ გაუკეთებლადო.

გადაუდებლად, დღესვე უნდა დავიწყოთ ეს დიდი საქმე, ეხლავე უნდა ჩავითრიოთ ამ საქმეში ჩვენი ერთგული მუშები და საერთო საქმე შევასრულოთ. ამავე დროს არ შეგვიძლიან ერთი დიდი საქმე არ აღვნიშნოთ სამიწათმოქმედო სამინისტროს საყურადღებოდ რასაც დიდი ხანია ნატრობს დღეს დამშეული და განაწამები გურია. აი წელსაც, გურიამ დიდძალი ყანა გააკეთა, დიდი შრომა გასწია და მშვენიერი სიმინდის ყანები მოგვიტანა; მაგრამ ჯერ კიდევ არავის დავიწყება სტიქიონის გავლენა: აზვირთებული რიონის ტალღები მოედო მთელ დათესილ ყანებს და დიდძალი ყანა თითქმის მთლად განადგურებულია. რამდენი სიმდიდრე დაილუპა, რამდენი მუშაგლეხის იმედი გააცრუა სტიქიონის ძალამ. ეს მოხდა არა მარტო წელს, თითქმის ყოველთვის რიონი ანადგურებს ჩვენს ხალხს და ამას ვერ იქნა და ვერა, მთავრობამ ყურადღება ვერ მიაქცია. ნუ თუ დემოკრატიის რესპუბლიკაც ისევე შეხედავს ამ დიდ სახალხო საქმეს, როგორც უყურებდა გოლიცინ-ვორონცოვის მთავრობა? და თუ ამ საქმეს ეხლა მაინც შევხედავთ ხალხის და სახელმწიფოს კეთილდღეობის თვალით, მაშინ მტკიცედ ვიტყვით და პრაქტიკულ ღონისძიებას მივიღებთ, რომ რიონის ნაპირები გამაგრებულ იქმნას, რომ რიონის ზვირთები „დამბების" გაშენებით ველარ აღწევდნენ გლეხის ნაოფლარ ყანებს და ამნაირად აღარ ისპობოდეს ხალხის ავლა-დიდება.

ეს გარემოება ყველას ძალიან კარგად მოეხსენება, რომ საჭირო იყოს მასზე კიდევ ლაპარაკი, დროა მხოლოდ მძლავრი ადამიანის ხელი გამოჩნდეს და დიდი ხნის ნატვრის საგანი ერთხელ გაკეთდეს.

ქართული პრესა

გაზეთი „ერთობა" ეხება ჯარის შედგენის საჭიროებას და სამართლიანად აღნიშნავს:

დღეს რევოლიუციის მიერ მოპოვებულ თავისუფლებას დარაჯად უდგანან —ქალაქის მუშები და გლეხების შეგნებული ნაწილი, მაგრამ ეს ძალა საკმარისი არ არის. მუდმივი ანარქია, შინაური და გარეშე მტრის დამუქრება მეტ ძალას, შეიარაღებულ ჯარს მოითხოვს. თვით ბოლშევიკები, რომლებიც ჯარის წინააღმდეგი იყვნენ, ისინიც კი იძულებული გახდენ ამავე „დასაგმობი" ორგანიზაციის შედგენას შესდგომოდენ.

ჩვენ ნეიტრალური ქვეყანა არა ვართ, ჩვენ გარს გვახვევია მრავალი შავი ძალები და ჩვენს შინაურ მტრებთან ერთად ჩვენ წინააღმდეგ ირაზმებიან.

აი ასეთ პირობებში რეგულიარული ჯარის შედგენა აუცილებელი საქმეა, მაგრამ ხალხის შეგნება და საკუთარი ინტერესების გათვალისწინება ისეთ დაბალ საფეხურზე იმყოფება, რომ მას ამის საჭიროება ვერ შეუგნია და ახლად გაწვეული ჯარისკაცები მოდიან პოლკებში და შეიმოსებიან რა ხალხის ფულით, სახლში გარბიან. ეს ისეთი მავნე და მომაკვდინებელი სენია, რომ იგი თვით ხალხს მოევლინება შავ ჭირად და მას ფიზიკურ და სოციალურ არსებობას მოუსპობს.

ამ გარემოებას დიდად უნდა ჩაუკვირდეს ჩვენი ხალხი, ამ სენის წინააღმდეგ სასტიკი ზომები უნდა მიიღოს. წინააღმდეგ შემთხვევაში თავისუფლება და დამოუკიდებლობა ერთ მშვენიერ დღეს მოისპობა.

განსაკუთრებით მეტი გონიერება გლეხკაცობამ უნდა გამოიჩინოს, გაუგებრობის მდგომარეობიდან გამოვიდეს, კარებზე მომდგარს საფრთხეს ფხიზელი გონებით შეხედოს.

ახლა ერის ხსნა და მისი ყოველ მხრივ უზრუნველყოფობა შეიარაღებულ ძალებზეა დამოკიდებული და ამ ძალის მეოხებით შეუძლიან დემოკრატიულ მთავრობას დემოკრატიულ წყობილების განმტკიცება. ვინც ჯარის წინააღმდეგია ის არსებულ მთავრობის დაუძინებელი მტერია და თავისი დეზერტირობით კონტრ რევოლიუციონერების მომხრეა."

მთავრობაში

საქართველოს მთავრობის დიპლომატიური წარმომადგენლის (რუსეთში) გაბ. ხუნდაძის მოხსენებით მთავრობამ დაადგინა 1) გ. ხუნდაძის მიერ წარმოდგენილი შტატები და ხარჯთ-აღრიცხვა დამტკიცებულ იქმნას: 2) გაუხსნას ხსენებულ ხუნდაძეს რუსეთში წარმომადგენლობის ხარჯების დასაფარავად ამა წლის სექტემბრის 1-დან 1919 წლის იანვრის 1-მდე თვიურად 20000 მანეთი,

...ულ 80,000 მანეთის კრედიტად 10 მილიონიან ფონდიდან. 3) ეს დადგენილება შტატებისა და ხარჯთ-აღრიცხვისა გადაეცეს [illegible] ხაზინას.

—

[illegible]რობის თავმჯდომარის მოხსენებით ამიერკავკასიის რუსთა ეროვნულ საბჭოს მიმართვის თაობაზე რუსების ჯარში გაწვევის შესახებ, მთავრობამ დაადგინა: ეთხოვოს საკონსტიტუციო კომისიას შეიმუშავოს დამატებითი კანონ-პროექტი საქართველოს მოქალაქეობის (ქვეშევრდომობის) მოპოებისა და დაკარგვის შესახებ.

—

ფინანსთა სამინისტროსთან არსებულ სალიკვიდაციო განყოფილების მთავარ რწმუნებულის მოხსენებით მთავრობამ დაადგინა: სექტემბრის 15 დან კავკასიის და ამიერკავკასიის ყოფილ ფრონტის და აგრეთვე ამ ფრონტის სამხედრო საზოგადოებრივი ორგანიზაციების ყველა ლიკვიდაცია—მომხდარ ნაწილების და დაწესებულებათ და მოხელეთა მოესპოთ ასიგნოვკებისა და ჩეკების განაღდება; 2) ფულის დოკუმენტების განაღდების მაგიერ სექტემბრის 15-დან სათანადო დაწესებულებათ ევალებათ აძლიონ ამ დოკუმენტების პატრონთ მოწმობები, რომ ისინი რუსეთის სახელმწიფოს კრედიტორები არიან.

—

შინაგან საქმეთა მინისტრის მოხსენებით ბაქოს ქართულ ეროვნულ საბჭოს თხოვნის შესახებ, რომელიც დახმარებას ითხოვდა მთავრობამ დაადგინა: ამ საკითხის არსებითად გადაწყვეტა მიენდოს მთავრობის თავმჯდომარეს და ფინანსთა მინისტრს, რისთვისაც გაეხსნათ მათ ათ მილიონიან ფონდიდან [illegible]0,000 მანეთის კრედიტი.

სამხედრო მინისტრის მოხსენებით, საინტენდანტოს უწყების ხელშეკრულობათა პროექტების შესახებ აბრამოვიჩთან და ზაუტაშვილთან პურისა და ქერის ჩაბარების თაობაზე მთავრობამ დაადგინა: აბრამოვიჩთან ხელშეკრულობა არსებითად გარჩეულ იქმნას იმ შემთხვევაში, თუ ის დათანხმდება, რომ შეტანილი იქმნას ხელშეკრულობაში შესწორება პურსა და ქერში გასაცვლელ საქონლის შეფასების და აგრეთვე ბეის და ჩეკების წარმოდგენის შესახებ. ხელშეკრულობა ზაუტაშვილთან. პრინციპიალურად დამტკიცებულ იქმნეს ხოლო ეს ხელშეკრულობა გადაეცეს სახელმწიფო კონტროლიორს წვრილმან შესწორებისათვის სამხედრო საინტენდანტო უწყებასთან შეთანხმებით.

—

მიწათ-მოქმედების მინისტრის ამხანაგის მოხსენებით სტატისტიკოს საქმის ორგანიზაციის შესახებ, მთავრობამ დაადგინა: დაევალოს მინისტრის ამხანაგს შეასწოროს პროექტი მთავრობის თავმჯდომარის და სახელმწიფო კონტროლიორის შენიშვნების თანახმად და წარმოადგინოს შემდეგ სხდომაზე.

უკანასკნელი ცნობები

(საკუთარი კორესპონდენტისაგან.)

ახალ-სენაკი

ჩამოვიდა სახალხო გვარდიაც გენ. კონიაშვილის და ვალ. ჯუღელის მეთაურობით, რომელიც გენ. იოს. გედევანიშვილთან შეთანხმებით სამხედრო მოქმედებას შეუდგნენ. ჩვენი ჯარი სამეგრელოს შემოერტყა. ხალხი მორჩილებას აცხადებს. მეთაურები აჯანყებულთა გარბიან. ზოგან ჯარს შეიარაღებული წინააღმდეგობა გაუწიეს. ხალხი იარაღს იყრის და ახალ კომისრებს ირჩევს.

ომის დეპეშები

დასავლეთის ფრონტი

ბერნის „ჟურნალი“ ომის ამბების შესახებ იტყობინება: „ჰინდენბურგის დახევა სერიოზულ დაბრკოლებებსა ჰქმნის. ახალი მეთოდით ძველი თხრილების დაცვის დროს ვერავითარ ცვლილებებს ვერ შეიტანენ, რასაც ფრანგები უკანასკნელ დღეებში როყესთან ანგარიშს უწევდნენ. ძველი მეთოდით გახდებოდა საჭირო ბრძოლა, საარტილერიო მზადებით. თუმც „ტანკებს“ (ჯავშნოსნებს) როგორც 1917 წლის ნოემბერში შეეძლო ფრონტის გარღვევა, მაგრამ მაშინ იგინი პირველად აწარმოებდნენ შეტევას ასე მრავალრიცხოვნად. ამ გვარად ფრანგების წინაშე ძნელად გადასალახი დაბრკოლებები დგება, რაც კიდევ ახალ ბრძოლებს მოითხოვს. „ჰიუმანიტეს“ სამხედრო მიმომხილველის აზრით საფრონტო იერიშებით შეუძლებელია საგრძნობლად დამარცხება გერმანელებისა, რომელნიც ახალ პოზიციებზე გამაგრდნენ.

როტერდამი. 9—4. „როტერდამის ფურიერი“ იხილავს დასავლეთ ფრონტის ამბებს და ამბობს: პოზიციები ვეამის ჩრდილოეთით გარღვეული არ არის. ინგლისელები იმავე პრობლემის წინ სდგანან, რომელიც შეტევის დაწყებამდე უდგა მათ.

ბერლინი 9 5. გერმანელმა კრონპრინცმა ბუდაპეშტის გაზეთ „აცესტის“ წარმომადგენელთა საუბარში სთქვა:

ჩვენში გამარჯვებას შეეჩვიენ და როდესაც ჩვენ დაცვა გვიხდება, იქ ნათლად ვერ არკვევენ ფაქტორებს. ჩვენ არ უნდა დავივიწყოთ, რომ მოგერიებითი ომს ვაწარმოებთ როგორც სამხედრო ფრონტზე, ისე პოლიტიკაში. მხოლოდ ჩვენი მტერი იბრძვის იმისათვის, რომ მოწინააღმდეგე გაანადგუროს, ჩვენთვის კი არას დროს არ არსებობდა ასეთი სურვილი. მიუხედავად ამისა ჩვენ არ გვეშინიან ვსთქვათ, რომ გვსურს გამარჯვებული გამოვიდეთ ბრძოლიდან და ეს გამარჯვება ისე კი არ გვესმის თითქოს მტრის განადგურება გვსურდეს, არამედ ისე, რომ არ გვსურს დამონებული ვიყვეთ.

ბერლინი. 9—5. კრონ-პრინც რუპრეხტისა და ბოინეს ლაშქარი. იპრსა და ლა-ბასეს შუა მტერი ჩვენს ახალ პოზიციებისკენ მოიწევდა. ჩვენი პოზიციების წინ დატოვებულმა საფარმა ჯარმა წესიერად დაიხია. ვიჩატესთან მტრის იერიშები მოვიგერიეთ. სკარპსა და სომას შუა მტერი ჩუმად უახლოვდება ჩვენს პოზიციებს. ჩვენი ავანგარდები იბრძვიან. სომაზე საარტილერიო ბრძოლაა სომასა და უაზს შუა ჩვენ განვაგრძეთ აგვისტოს 26-ს დაწყებული გადაჯგუფება რუას რაიონში და უბრძოლველად გამოვეყავით მტერს გუშინ ფრთხილად დაიხიეს ჩვენმა საფარმა ნაწილებმა, მიტოვებულ ადგილში რომ იყვნენ დაყენებული. საღამოს მტერმა მიაღწია ვუენი-ფლისკარდ-აპილის ხაზს. ელეტის ქალაში მტრის იერიშები მოვიგერიეთ. აგრეთვე უნაყოფოდ ჩატარდა მტრის ძლიერი იერიშები ელეტის სამხრეთით ტერნი-სორნი-კლამესისთან. ვიცე-ვახმისტრძა შოლემ მტრის 8 ჯავშნოსანი გაანადგურა.

გერმანელ კრონ-პრინცის ლაშქარი. სუასონის აღმოსავლეთით ჩვენ მოსაგერიებელ ძალებს უკან დავახევინეთ ვესლისაკენ. გადაჯგუფება წესიერად სწარმოებს და მტერიც დაბრკოლებას ვერ ახერხებს.

საჰაერო ბრძოლაში გუშინ ჩვენ მტრის 32 ჰაეროპლანი ჩამოვაგდეთ.

ბერლინი. 9—5. საღამოს ცნობა მხოლოდ უმნიშვნელო ბრძოლა იყო ჩვენი ახალი ხაზების წინ.

ბერლინი. 9—5. მტრის ზურგში ჩვენმა საჰაერო ესკადრილებმა აგვისტოს განმავლობაში ჩამოყარეს 1.157,957 კილოგრამი ასაფეთქებელი ნივთეულობა.

იტალიის ფრონტი

ვენა. 9—5. კარნის რაიონში და მონტო-პორტიკის აღმოსავლეთით ჩვენი საიერიშო ნაწილების მოქმედება ბრწყინვალედ დამთავრდა. ზიებენგემეინდში და პიავასთან მტრის მზვერავების მოქმედება უნაყოფოდ ჩატარდა.

ალბანიის ფრონტზე მდგომარეობა უცვლელია.

პალესტინის ფრონტი

სტამბოლი. 9—5. იერუსალემ-ნაბლუსის გზატკეცილის დასავლეთით მტრის მზვერავების იერიშები მოვიგერიეთ. ორივე მხრით ზომიერი საარტილერიო მოქმედებაა. იორდანეს რაიონში სიწყნარეა.

უცხოეთი

სტამბოლი. 9—5. ბერლინს გაემგზავრნენ სათათბიროდ ტალაატ ფაშა და გარეშე საქმეთა სტატს-სეკრეტრის თანაშემწე რეშად-რიკმეტ. ბერლინს გაემგზავრა აგრეთვე გრაფ ბერნსტორფი.

ვენა. 9—5. იმპერატორმა მიიღო ჰოფბურგში ბულგარეთის მეფე ორი მონარქის თათბირი საათ ნახევარს გაგრძელდა.

მოსკოვი. 9 5. ლენინს უკეთობა ეტყობა. თუმც გართულება კიდევ მოსალოდნელია.

მოსკოვი. ცირკულიარულად სახ. კომისარების თავმჯდ. ვლ. ულიანოვ-ლენინის ავადმყოფობა. ოფიციალური ბიულეტენი № 10. სექტემბრის 20, სად. 8 საათი. პულსი 120, სიცხე 37,5. სუნთქვა 26; ავადმყოფი კარგად გრძნობს თავს. ძარცხება, ფილტვს არავითარი ცვლილება არ ეტყობა: დღისით ეძინა მადაც ჰქონდა. საღამოს კონსულტაციაში მონაწილეობა მიიღეს: პროფ. ძინცმა, მამოხოვმა, ვეისბროტ[illegible]მა, ვანიკუროვმა, რაზონოვმა, იარანოვმა, ობუხოვმა.

ამსტერდამი 9—5. „დეილი-მეილი“ იტყობინება, რომ ბაიკალის ტბის აღმოსავლეთით ზემო უდინსკის, ახლოთ ჩეხ-სლოვაკების ჯარი პოლკ. სემიონოვის ჯარს შეუერთდა. ჩეხ-სლოვაკების სარდალი ცეკრახს კავშირი აქვს ბაიკალის იქითა მხარეს მყოფ ჩეხ-სლოვაკებთან.

ახალი ამბავი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

◆ [illegible] სამ[illegible] კისა [illegible] კვლევას ოქროს მადნეულობას სვანეთში, რისთვისაც იგი უკვე ადგენს ხარჯთ-აღრიცხვას და გეოლოგიურ პარტიას, რომელიც მოკლე ხანში გაემგზავრება კიდეც სვანეთისაკენ.

◆ **ქართულ სატექნიკო საზოგადოებაში.** კვირას, სექტემბრის 15-ს დანიშნულია საზოგადო წლიური კრება საზოგადოებისა, რომელზედაც განხილ[illegible] იქნება საბჭოს ანგარიში. ასარჩევია საბჭოს და სარევიზიო კომისის წევრები. სასურველია კრებას დაესწროს ყველა წევრი საზოგადოებისა, როგორც ტფილისში მცხოვრები, აგრეთვე სხვა ქალაქებიდან კრება შესდგება ფრელინ[illegible] ქ. № 11 დილის 11 საათზე.

◆ **ქურდობა.** ღამით აგვისტო[illegible] დუშეთის ქუჩ. გაბაშვილის მაღაზი[illegible] გაიტანეს 5 ათასი მანეთი.

◆ **ტფილისში ჩამოვიდა** სომხეთის რესპუბლიკის დიპლომატიური წარმომადგენელი არ. ჯამალიანი.

◆ **კავკავის ამბავი.** კავკავიდან ჩამოსული მოგვითხრობს, რომ იქ დახვრიტეს ყაზახებმა რ. მამაკანიანი.

◆ **მეტრიული სისტემა.** საწონთა და საწყორთა პალატის კომისარს ინჟინერს ივ. ყიფშიძეს განზრახული აქვს წარუდგინოს მთავრობას პროექტი საქართველოში მეტრიულ სისტემის შემოღების შესახებ. თავის მოხსენებას ამ მოკლე ხანში ყიფშიძე გააცნობს აგრეთვე ქალაქთა კავშირს, სავაჭრო პალატას და სხვა დაწესებულებათ. განზრახულია ახალ საწონთა და საწყორთა გაკეთება სახელმწიფოს მონოპოლიად იყოს გამოცხადებული. გირები და საწყორები დამზადდება ტფილისის არსენალში.

◆ **ახალი კურსები.** სომხურ-გერმანული საზოგადოება სექტემბრის 20-დან ხსნის გერმანულ ენის კურსებს.

◆ სექტემბრის 1-დან ლტოლვილთა განყოფილებამ დახურა თავისი ცენტრალური საწყობი. ყველა საქონ[illegible] რაც გაუყიდავი დარჩა, გადა[illegible] განყოფილების ადგილობრივ [illegible] ლებაში.

◆ **ლტოლვილთა განყოფილ[illegible]** უკანასკნელ დროში ტფილისის [illegible] ქის თვითმართველობის სასურსათო [illegible]

შრომის პრინციპი

აგრარული საკითხისათვის.

ერთ პატარა ნაშრომში ედუარდ დავიდი ევროპა-ამერიკის სოფლის მეურნეობის განვითარების ყველასათვის ცნობილ სურათს წარმოგვიდგენს: მეცხრამეტე საუკუნის შუაგულში გერმანიის ხალხი ინგლისს ასაზრდოებდა პურით, დიდი ხანია განვლეთ ეს დრო; გერმანია ეხლა თვითონ ყიდულობს პურს. 1892 წელს, როდესაც კანცლერმა კაპრივიმ სავაჭრო ხელშეკრულობა დასდო ავსტრო-უნგრეთს კიდევ აწვდიდა პურს გერმანიას. ეს დროც წარსულს ეკუთვნის. ამ ჟამად გერმანიისათვის პურის საკუჭნაოს რუსეთი და ციმბირი წარმოადგენს. მეორე მხრივ მეცხრამეტე საუკუნის შუაგულში პურს გვაძლევდა ამერიკა, განსაკუთრებით აღმოსავლეთ მხარის შტატები: ეს მდგომარეობა მალე შეიცვალა.

მოკლე ხნის განმავლობაში პურის ზიდვა დაიწყეს შუაადგილის შტატებმა და შემდეგ დასავლეთ მხარის შტატებმა დაკოტიდან კალიფორნიამდე. სულ უკანასკნელ დროს შორეულ სამხრეთის ქვეყნები—არგენტინა და ინდოეთი იწყებენ პურის შეტანას ევროპაში. სხვა და სხვა ქვეყნის ასეთს ევოლიუციას [illegible] მხრივ შეგვიძლიან შევეხოთ. განვითარება ხდება უფრო სასარგებლო ინდუსტრიალურ შემოქმედების გაჩაღებით და მეორედ ექსტენსიურ მეურნეობის გაკოტრებით, რაკი პირვანდელი სიმდიდრე მიწამ დაჰკარგა და ყოველი ნაჭერი მიწა შრომის მეტ ენერგიას საჭიროებს. ექსტენსიურ მეურნეობის დროს, ჩრდილოეთ ამერიკაში ვეებერთელა სამეურნეო ერთეულები წარმოიშვა, ვრცელი ტერიტორია, მცხოვრებთა სიმცირე, კაპიტალის სიუხვე, განათლებული მუშები ხელს უწყობდნენ დიდი სახის მეურნეობის წარმოშობას, სოფლის ცხოვრებაში ინდუსტრიალურ კაპიტალიზმის ტენდენციების გამოჩენას. რამდენადაც პირველყოფილია ბუნება და კულტურულია შრომის ელემენტები, იმდენად ადვილად ჩნდება კაპიტალის უპირატესობანი მეურნეობაში, მაგრამ ცხოვრების განვითარება როგორც კი სწურავს მიწის ნიადაგს, შრომისაგან მოითხოვს ინტენსიურ განწყობილებას—სოფელში იმდენად ჩნდება შრომის უპირატესობა, იმდენად დიდი სახის მეურნეობა ინგრევა, ისპობა ინდუსტრიალურ კაპიტალიზმის დამახასიათებელი თვისება და თანამედროვე აგრარულ კაპიტალიზმს ვხედავთ, სადაც შრომის ბატონობა კაპიტალსა და მიწაზე ყველასათვის თვალსაჩინოა. სოფლის მეურნეობაში წარმოების განვითარება შრომის ძალასთან დაახლოებულ სამეურნეო ერთეულების გაბატონებაა, რის მაგალითს ევროპის დასახელებულ და წარმოდგენილ სახელმწიფოებს შემდეგ თანამედროვე აგრარული კაპიტალიზმის ისეთი კლასიკური ქვეყანა გვიჩვენებს, როგორიც ამერიკაა (შეერთებული შტატები). ის ახალი სტატისტიკური ცნობები, რომელნიც ამ ჟამად ჩვენს ხელთ არის კარგად გვიხსნიან, რომ რამდენადაც შეერთებულ შტატების მეურნეობა ერთს დონეზე ჩერდება, იმდენადვე ფართო ხასიათს იღებს ექსტენსიურ მეურნეობის სამშობლო არგენტინის და კანადის მეურნეობა.

წლები	ჩრდილოეთ ამერიკის შეერთ. შტ.			არგენტინა			კანადა		
	პური	სიმინდი	შვრია	პური	სიმინდი	შვრია	პური	სიმინდი	შვრია
	ათასი ფუთი			ათასი ფუთი			ათასი ფუთი		
1900	1096172	3554004	771911	171098	200720	—	96210	44798	159451
1910	1174603	5279329	1141863	233325	217467	36053	249003	29018	304286
1913	1267342	3791510	993233	218559	305000	62271	384690	25992	392889

სტატისტიკა ნათლად გვიჩვენებს, რომ რამდენადაც ჩრდილოეთ ამერიკის შეერთებული შტატები თითქმის იყინებიან ერთ წერტილზე, იმდენადვე ვითარდება მეურნეობა ექსტენსიურ კულტურის ქვეყნებში—არგენტინასა და კანადაში. საგულისხმიეროა ამ განვითარების ზოგადი ტერიტორიალური ფარგალი წარმოვიდგინოთ. დათესილი იყო:

წლები	ჩრდილოეთ ამერიკის შტატები			არგენტინა			კანადა		
	პური	სიმინდი	შვრია	პური	სიმინდი	შვრია	პური	სიმინდი	შვრია
	ათასი დესეტინა			ათასი დესეტინა			ათასი დესეტინა		
1900	17574	34020	10413	3586	1620	—	1563	121	—
1910	18206	42180	13057	5543	2749	524	3439	119	—
1913	18589	39197	14224	5981	3506	1137	4081	44	3864

ტიპიურ კულტურულ მეურნეობის დამახასიათებელი თვისება იმაში მდგომარეობს, რომ შრომის და სამეურნეო სისტემის ინტენსიფიკაცია ხდება კულტურულ მცენარეების შემოღებით ნაცვლად ხორბლეულობის წარმოებისა რამდენადაც ჩრდილოეთ ამერიკის შეერთებულ შტატების ხორბლეულობის წარმოება ერთ დონეზე დგება, იმდენადვე ხალხი იწყებს უმაღლეს, სამრეწველო სასარგებლო კულტურის შექმნას. ამერიკა განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს ბამბის საქმეს. მეურნეობის ეს დარგი საოცარის ტემპით ვითარდება შეერთებულ შტატებში. დათესილი იყო და აუღიათ ბამბა:

	ათასი დეს.	ათასი ფუთი
1904 წ.	8119	177934
1906 „	11608	175748
1908 „	12004	175326
1910	11989	153703
1911 „	13337	207762
1913 „	13262	196002

დაახლოვებით ასეთსავე ყურადღებას აქცევენ ამერიკელები შაქრის ჭარხალს. დათესილი იყო და აუღიათ:

	ათასი დეს.	ათასი ფუთი
1908 წ.	135	189010
1909 „	135	188970
1910 „	212	32311

ამ ნაშრომის იმ ადგილას, სადაც სხვა და სხვა ქვეყნის მეურნეობის განვითარებას ვხედავდით მკითხველი შეამჩნევდა, რომ მიწის მუშის მიერ უმაღლეს სამეურნეო კულტურის დაწყება იწვევს სამეურნეო ერთეულების შემცირებას, დაპატარავებას, შრომის ძალის მეტად გამოჩენას. ამასთანავე ერთად იცვლება ოჯახის მიზანი, ხასიათი და პირ[illegible] მოშენებასაც თავისებური ხასიათი [illegible]ვა. აქ ჩვენ დავინახეთ, რომ ძ[illegible] მცენარეთა კულტურას თან და თ[illegible] ყურადღებას აქცევს ამერიკელი [illegible] საჭიროა ასეთ პროცესის შესწავლ[illegible]ვის პირუტყვის სტატისტიკაც [illegible]ნოთ. ცამეტი წლის განმავლობაში 1900 წლიდან 1914 წლამდე [illegible]ბულ შტატებში მოუმატიათ:

		მილიონი
ცხენს	—	7,0
ძროხას	—	4,1
ხარ-კამეჩს	—	8,4
ცხვარს	—	9,6
ღორს	—	24,2
ჯორს	—	2,4

აშკარაა ამერიკელი ყველაზე [illegible] ყურადღებას ღორის მოშენებას [illegible] როგორც ეს დავინახეთ გე[illegible] ღორის მოშენებას ყველგან [illegible] შეძლების მეურნეები ეტანებია[illegible] მსხვილ მეურნეობის ქვეყანაშიაც [illegible] რიკაშიაც სწორედ ისეთ სამე[illegible] ერთეულების გამრავლებას ვხე[illegible] რომელსაც საფუძვლად მუშის [illegible] ენერგია უდევს. ამ პროცესს, [illegible] სამეურნეო შემოქმედების გა[illegible] განვითარებას ვხედავთ ხელო[illegible] სუქის შექმნის დარგში. თან [illegible] მეტ ქიმიურ მასალას ამზადებ[illegible] თავის მეურნეობისათვის. შე[illegible] შტატებში დაუმზადებიათ:

	ნატურ. ფოსფორიტი მილ. ფუთი
1910 წ.	166,4
1913 „	195,5

ტეხნიკურ იარაღების [illegible] ხომ ამერიკა საოცრად [illegible] და ევროპა-რუსეთის [illegible] გავს. ადგილობრივ მო[illegible] [illegible]ი დავანებოთ, რა[illegible] [illegible]ებს შეერთებულ [illegible] [illegible]აში, ხსენებულ [illegible] [illegible]ოუწოდებია მ[illegible]

72

...ფილებამ უარი განუცხადა ნავთის ...ცემაზე. ამისათვის ლტოლვილთა გან...ფილება მეტად ცუდ მდგომარეობა... ჩავარდა.

განზრახულია მე-300 ვერსზე მყოფთ ...ბოლ ბავშვებს მოუმატონ დღიური ...რი ერთ გირვანქამდე. ლტოლვილთა ...ბჭომ, რომლის ხარჯით ლტოლვილებს ...რსათი ეძლევა, თანხმობა გამოაცხა...

✦ **გუმბრის ქალაქის თავი.** ლეონ ...რქისიანცი ტფილისში ჩამოვიდა.

✦ **ლტოლვილთა განყოფილებამ** ...მადგომლობა აღძრა მე-300 ვერსზე ...აცულ იქმნას თავშესაფარი, სადაც ... ლტოლვილი იმყოფება და ინახება ...000 მანეთის ქონება. თავშესაფარის ...ეს დაევალა ამის შესახებ მოხსენება ...იქითხოს.

✦ **რაჭა-ლეჩხუმელთა კრება.** სექტ. ...-ს დილის 10 საათზე მუშტაიდის ...ებში დანიშნულია რაჭა-ლეჩხუმელ... ჯგუფის კრება, რომელსაც შეიძლე... დაესწროს ყველა ვინც ჯგუფის მიზ...ბს იზიარებს.

✦ **საქონლის გაცვლა-გამოცვლის** კომიტეტის სხდომაზე, რომელიც გუშინ შესდგა მინისტრ გ. ჟურულის თავმჯდომარეობით, დაადგინეს გამოჰყონ თავის შემადგენლობიდან მოსამზადებელი კომისია გერმანიის დელეგაციის ეკონომიურ განყოფილების წარმომადგენელთა მონაწილეობით ეს კომისია შეიმუშავებს გეგმას და განიხილავს საკითხებს საქონლის გატანისა და შემოტანის შესახებ, დააწესებს ფასებს და კომიტეტს წარუდგენს დასამტკიცებლად, ამას გარდა კომიტეტის დადგენილებათა ასასრულებლად არსდება აღმასრულებელი ბიურო (კომიტეტის სამი წევრისაგან, თავისი კანცელარიით.

✦ **გერმანიის სამხედრო დელეგაციას** უფროსმა ცნობა შინაგან საქმეთა მინისტრს ახალ-სენაკში, ზუგდიდში, ფოთსა და ანაკლიაში კიდევ თარეშობენ ყაჩაღთა და ბოლშევიკთა ბრბოები ...და მიმოსვლას ხელს უშლიანო. ბენეს...ლ ფონ-კრესი წინადადებას იძლევა, ... საქართველოს მთავრობის ნებართ... გაიგზავნოს ადგილობრივ ჯარე... ...რ-სარდლის განკარგულებაში ...ს ჯარი ამის საპასუხოდ სა...ოს მთავრობამ უპასუხა ხსენე...ონში უკვე გაიგზავნა ლაშ... სახალხო გვარდიის რაზმები

ნორმალური ცხოვრების აღსადგენად.

✦ **სახელმწიფო უნივერსიტეტი.** დამდეგ სემესტრში ლექციების კითხვა დაიწყება ოქტომბრის პირველიდან. განვლილი სემესტრის სტუდენტები მხოლოდ ფულს შემოიტანენ ას მანეთს მომავალ სემესტრისას, ვისაც სურს სხვა ფაკულტეტზე გადარიცხვა შემოიტანს განცხადებას გამგეობის სახელზე. კანცელარია ღიაა ყოველ დღე, გარდა კვირა უქმეებისა, საღამოს 6—8 საათამდე.

✦ **ქართველთა წითელი ჯვარი.** საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკის მთავრობის განკარგულებისამებრ დაარსდა წითელი ჯვრის საზოგადოება, რომლის პირველი დამფუძნებელი კრება დანიშნულია კვირას, ენკენისთვის 8-ს, 11 საათზე ქალაქის საბჭოს დარბაზში. იმედია, ამ კრებას დაესწრება ყოველი შეგნებული ქართველი ქალი და კაცი და თვისი პირადის მონაწილეობით ხელს შეუწყობს ამ ფრიად საგულისხმიერო დაწესებულების ფეხის მოკიდებასა და გამაგრებას ჩვენს სამშობლოში მის მკვიდრთა საკეთილდღეოდ.

✦ **მასწავლებელთა კავშირი გორში** შაბათს, სექტემბრის 7-ს გორში დანიშნულია სახალხო სკოლების მასწავლებელთა კავშირის ფილიალურ განყოფილების საზოგადო კრება. დაიწყება კრების დილის 10 ს. უმაღლეს პირველ დაწყებით სასწავლებლის შენობაში

საქ. სოც.-ფედ. ს რევ. პარტიაში

კვირას სექტემბრის 8-ს დილის 11 საათზე ეროვ. საბჭოს სოც.-ფედერალისტთა ფრაქციის ბინაზე დანიშნულია მთავარი კომიტეტის კრება.

სტუდენტთა კრება. დღეს, შაბათს სექტემბრის 7-ს დანიშნულია სოც.-ფედ. სტუდენტთა კრება პარტიულ დარბაზში დასაწყისი საღამოს 6 საათზე (ახალი დროით). ამხანაგებს სთხოვენ უეჭველად მოვიდნენ. განსახილველია საკონფერენციო საკითხები.

ტფილისის კომიტეტის წევრთა კრება დანიშნულია ორშაბათს, სექტემბრის 9-ს საღამოს 7 საათზე.

კუკიის და ჩუღურეთის უბნებში მცხოვრებ სოციალისტ-ფედერალისტ წევრთა კრება დანიშნულია ორშაბათს, სექტემბრის 9-ს საღამოს 6 საათზე. (ახ. დრ.)

მუშათა კავშირის გამგეობის კრება დანიშნულია დღეს, საღამოს 6 საათზე.

ორშაბათს, სექტემბრის 9-ს საღამოს 7 საათზე პარტიულ კლუბში დანიშნულია საქართველოს რესპუბლიკის რკ. გზების სოციალისტ-ფედერალისტ მოსამსახურეთა საერთო კრება.

ალბულახის ამბები

2

მძარცველებმა იცოდნენ რომ მათ ბოლომდე მიზნის მიღწევას მთავრობა ხელს შეუშლიდა და ტელეგრაფის მავთულების გადაჭრით იქ მდგომ ოფიცრობას საშუალება წაართვეს მიშველება ეთხოვათ. აგვისტოს 28 ს ამბავ იმაინც მოუვიდა ტფილისში მთავრობას, რომელმაც განკარგულება მოახდინა სასწრაფოდ წასულიყო ადგილობრივ მე-5 პოლკის უფროსი პოლკ. ბოლღაშვილი. ბ ნს ბოლღაშვილს მიენდო თან წაეყვანა ერთი რაზმი სახალხო გვარდიისა, პორუჩიკ მიხეილ კურცხალიას მეთაურობით როტის ნაწილი და მოეხდინა ლიკვიდაცია ამ უსიამოვნო ამბისა.

აგვისტოს 28 ს საღამოთი პოლკ. ბოლღაშვილის მეთაურობით წასული რაზმი უკვე ათი ვერსით დაუახლოვდა ალბულახს. სოფელ ფარცხანაში შეჩერდა რაზმი ბატარეის ნაწილისა და გვარდიელების მოლოდინში. მალე ორი ზარდაუპატიმრებიათ. შემდეგ რაზმის უფროსს სოფლის წარმომადგენლებისათვის გამოუცხადებია ორი საათის განმავლობაში მცხოვრებლებმა იარაღები მოიტანეთ, თორემ ძალით შემოვალთ სოფლებშიო. წარმომადგენლები სოფლებში წასულან და ცოტა ხანს უკანვე დაბრუნებულან თხოვნით: ორი საათი არ გვეყოფა და ვადა დღის 12 საათამდე გაგვიგრძელეთო. პოლკოვნიკ ბოლღაშვილს, სოფელს რომ მოტყუებაში ჩვენი რაზმი არ შეეყვანა, წარმომადგენლებისათვის გაუტანებია რაზმი პორ. სკარჟევსკის მეთაურობით. ვადა უკვე გადავიდა და თოფები არავის მოჰქონდა. თანაც სკარჟევსკის რაზმისათვის, ნაცვლად იარაღის ჩაბარებისა და მორჩილების გამოცხადებისა სოფ. პოსელენიეს მცხოვრებთ სროლა აუტეხნიათ. ამასთანავე ჩვენებს შეუნიშნავთ რომ დიდძალი შეიარაღებული ხალხი სოფლიდან გამოდის და ეძება ტყეებს, წინააღმდეგობის გასაწევად. პოლკ. ბოლღაშვილს გაუცია ბრძანება მოწინააღმდეგეთათვის სროლით ეპასუხნათ. ერთი საათის ბრძოლის შემდეგ გამორკვეულა, რომ ბ-ნი ბოლღაშვილი ასეთი მცირე რაზმით ვერას გახ-შეუძლებლად უცვნიათ და ნაშუადღევის ორი საათიდან წასულან ალბულახისაკენ. ალბულახიდან წამოსულ ოფიცრებს და ექიმ ალექსიძესაც თოფი აუღიათ და მათგან შემდგარ ასე 15 კაცის მზვერავ რაზმის წინამძღოლობით ფრთხილი სამხედრო წესით წასულან. გათენებისას ბ-ნ ბოლღაშვილის რაზმი ნახევარი ვერსის დაშორებით დამდგარა და სოფლიდან მოუთხოვნია კომისარები მოსულიყვნენ. მოწოდებაზე 4 კაცი მოსულა ბ-ნ ბოლღაშვილთან. მათ შორის ყოფილა მოთარეშე ბრბოს ხელმძღვანელ-მეთაური ალბულახის კომისარი ჩერნიკოვი. აქვე ყოფილა ერთი ადგილობრივი მილიციონერი, რომელიც მისულა ჩვენი რაზმის სომეხ ჯარის კაცებთან და როდესაც მათი ვინაობა გამოურკვევია პროპაგანდა დაუწყია: ნუ თუ თქვენ თოფები ჩვენ უნდა გვესროლოთო და თანაც გამოუკითხავს, რა ძალები ჰყავდა პოლკ. ბოლღაშვილს. ეს გაუგიათ ჩვენებს და მილიციონერი იქვე იაზანი კაპ. კარუმიძის მეთაურობით გაჩნდა და აქ ფარცხანაში შეუდგნენ საქმეთა ვითარების გამორკვევას. ალბულახიდან აქვე ჩამოსულიყვნენ იქაური ოფიცრები არისტაკესოვი, ექიმი ალექსიძე, პორ. ქსენოფონტოვი და სხვ. მათ ბოლღაშვილს გააცნეს საქმის ვითარება და გააფრთხილეს, რომ მოწინააღმდეგეთაგან შეიძლება 4000 მეთოფურიც გამოვიდეს და ასეთი მცირე ძალებით ვერას გააწყობთო. თუმცა სახალხო მილიცია არსად სჩანდა და მთელი რაზმი სულ რაღაც 80 კაცისაგან შედგებოდა, მაგრამ რაზმის უფროსებს დაყოვნება ეშინოდა, თანაც ადვილად შეეძლოთ მოწინააღმდეგეთ გზას მოჭრა და ამიტომ მიშა კურცხალიასათვის დაუტოვებია მცირე რაზმი 20 კაცამდე, ორი ტყვიისმფრქვეველი და დაუვალებია შეიარაღებული ბრბო შეეჩერებინა, ვიდრე რაზმის უფროსი ხაროახეს სამეგიდოობზე გაიიტანდა. მდგომარეობა ძლიერ გამწვავებულა, იძულებული გამხდარან ერთი ხაროახანი მიემალათ და მიეტოვებინათ, ხოლო დანარჩენი ძალები წამოსულან უკან. როტის უფროსი მიშა კურცხალია და პოდპ. მიმინოშვილი მოხვედრილან ბრბოს 15-16 კაცით თავგამეტებით გამკლავე ეს პატარა რაზმი ისე გარშემოეზულა, რომ დავალება შეუსრულებია, უმთავრეს ნაწილებს სამეგიდოობზე გამოსვლა მოუსწვრია, მაგრამ თვით რაზმს კი ირგვლივ თითქმის შემოკვრიან და აუტეხიათ საშინელი სროლა. თავის პოზიციაზე როტის უფროსს კურცხალიას სულ ოთხი კაციღა შერჩენია, მაგრამ ადგილიდან აღარ დაძრულან, რადგანაც გასავალი მაინც არსით ჰქონდათ. მიშა კურცხალიას მცირე რაზმს ის ამხნევებდა, რომ ბ-ნ მიმინაშვილის მეთაურობით ორი ტყვიისმფრქვეველი მხნედ განაგრძობდა მოქმედებას. დაიჭრა ამ დროს მიშა კურცხალია ფეხში, დაიჭრა იქვე პორუჩ. დგებუაძე და მოჰკლეს ტყვიისმფრქვეველზე ჯარის კაცი ხოჯაშვილი. ბ-ნი კურცხალია მეორე ფეხშიაც დაიჭრა. მეორე ფეხში ექვსგან დაჭრილა კურცხალია, „როგორც ეტყობა „რაზრივნოი“ ტყვიით. ასეთ მდგომარეობაში გამაგრება ყოვლად შეუძლებელი ყოფილა, და კურცხალია ორი სამი კაცით ტყე-ტყე წამოსულა და უვლია სუმბათაშვილის აგარაკამდე, თითქმის 8 ვერსი შემთხვევით გამვლელისათვის ცხენი ჩამოურთმევიათ და დაჭრილი ელიზავეტალამდე წამოუყვანიათ. აქ გამორკვეულა, რომ მოწინააღმდეგეებს დარჩენიათ ხელში ორი ტყვიისმრფქვეველი. არსად სჩანს აგრეთვე პორუჩიკი მღვდელაძე.

ელიზავეტალში ალბულახიდან 20 ვერსის მანძილზე ჩვენი რაზმი შეჩერდა. ყოველივე გარემოება ბ-ნ ბოლღაშვილს მთავრობისათვის უცნობებია და უთხოვნია მოშველება. მთავრობის ჯარი უკვე გაიგზავნა „ალბულახში“ და როგორც სექტ. 4 ცნობა მოვიდა გენ. წულუკიძე უკვე შესულა ბრძოლით „მოთარეშეთა რაიონში რა მოუვიდათ დატყვევებულ კაპიტან სანიკიძეს და სხვათ, ვინც დარჩნენ ალბულახში და ვერ მოასწრეს გამოსვლა, არ ვიცით. გამოქცეულებმა გვიამბეს სამხედრო მღვდელი სარალიძე დააპატიმრა ბრბომ, სიკვდილით ემუქრებოდნენ და გადარჩა თუ არა, არ ვიცითო. პირველ შეტაკების შემდეგ ალბულახელნი ძლიერ გამწარებულან და მისდებიან სოფლებს რათა ჩაეგდოთ ხელში თუ ვისმე თავისრობას არ შეატყობდნენ. ტფ. მოქალაქის მეველერის ოჯახობას ... წლის მოსწავლე ... სიკვდილისაგან. ... მიტომ, რომ ალბულახში, ... ამ მოსწავლის ძმაც, როგორც ოფიცერი ყოფილა რაზმში.

მთავრობას გადაწყვეტილი აქვს აუცილებლად ყველას იარაღი ჩამოართვას.

ქაქუჩელა.

გიმნაზიებში მოწაფეთა ნაციონალიზაცია

როგორც ვიცით, საშუალო სასწავლებელთა მდგომარეობა უკვე გამორკვეულია. გადასწყდა ნაციონალიზაციის გატარება პირველ 4 კლასის ფარგალში; მაგრამ საკითხის ასე გადაწყვეტა კიდევ არ სპობს შესაძლებლობას სრული ნაციონალიზაციის გატარებისას, სადაც კი ამას პედაგოგიური საბჭო მოსახერხებლად დაინახავს. დარწმუნებული ვარ, ამას თვით მთავრობაც სიამოვნებით მიეგებება. ზოგიერთი დირექტორი კი ამბობს, ვითომ მთავრობამ დააკანონა და ჩვენც ვერ გადავამეტებთო, რადგან ეს კანონის გადალახვა იქნებაო. ასე რომ ყოფილიყო, ქართული გიმნაზიის მასწავლებლები ყველა ციხეში უნდა იყვნენ, რადგან კიდევ შარშან დაარღვიეს მთავრობის დადგენილება და სრული ნაციონალიზაცია გაატარეს. ნაციონალიზაციის შესახებ გამოცემული კანონი, მე მგონია ყველასათვის მარტივი და გასაგებია: სავალდებულოა პირველი 4 კლასის გატარება და დანარჩენი კი პედაგოგიურ საბჭოების ნებაზე მიენდობა, თუ წელს გიმნაზიებში სრული ნაციონალიზაცია არ გატარდა, ეს იქნება არა იმიტომ, რომ მთავრობამ სათანადო კანონი არ გამოსცა, არამედ იმიტომ, რომ თვითონ, ჩვენ მასწავლებლები, ვერ ყოფილვართ ჯეროვნად ... (იხ. „სახალხო საქმე“ №№ 310, 312).

თავი დავანებოთ და ვიმსჯელოთ იმ ფორმებზე, რომლებითაც მთავრობამ ნაციონალიზაციის საკითხი გადასწყვიტა. რადგან ქართული ... გიმნაზიის პირველ 4 კლასში, ამიტომ თავის თავად ცხადია, რომ მოხდება გადაჯგუფება როგორც მოწაფეთა—ისე მასწავლებლებისა ... ... არის საკვირველი ... 4 კლასის ფარგალში გადაჯგუფება ... არამედ ეს უნდა იყოს გატარებული ყველა კლასებზე.

უნდა შეიქმნეს ერთი ეროვნების შედგენილობის გიმნაზიები, რაც ძალიან ადვილი მოსახერხებელია. განა დიდ სიძნელეს წარმოადგენს, რომ მოწაფეები, ან მასწავლებლები ერთი გიმნაზიიდან მეორეში გადაიყვანოს! თუ კი ეს შესაძლებელია პირველ 4 კლასში—ზევით რა უშლის? თუ მიზეზია ისიც, რომ არა ქართველ მასწავლებლებს რუსული და სომხური გიმნაზიები არ ეყოფათ!

სხვათა შორის ტფილისის გიმნაზიებში (როგორც სავაჟოში, ისე საქალებოშიც) მაისის გამოანგარიშებით ითვლებოდა სულ 419 მასწავლებელი, მათ შორის 146 ქართველია და მაშასადამე 273 არა ქართველი. არა ქართველ მოწაფეთა რიცხვი გიმნაზიებში უდრის 7640 ს. თუმცა აღსანიშნავია, რომ ამ ზაფხულის განმავლობაში ბევრნი წავიდნენ ტფილისიდან, მაგრამ ესეც რომ არ იყოს, რადგან მთავრობამ იკისრა როგორც არა ქართველ მასწავლებელთა—ისე მოწაფეთა მოვლა, მან უნდა გახსნას საჭირო რიცხვი არა ქართულ გიმნაზიებისა, სადაც შეაფარებენ თავს როგორც ერთნი—ისე მეორენიც. ნაციონალიზაციის საწინააღმდეგოდ მარტოდ ის არგუმენტი იყო, რომ ქართველი მასწავლებლობა და აგრეთვე ახალგაზრდობაც არ არიან მომზადებულნიო; კარგი, მაგრამ ამ გადაჯგუფებას რაღა მომზადება უნდა სწორედ ვერ გამიგია! აქ ხომ საქმე არსებითად არ იცვლება?

დეე, ნუ გატარდება ნაციონალიზაცია ყველა კლასებში, შეიძლება ამისათვის მართლაც არ იყოს სათანადო პირობები (თუმცა მე არ ვეთანხმები უკანასკნელს იხ. „სახალხო საქმე“ № 283).

დეე, სწავლა უფროს კლასებში იყოს რუსულად, მაგრამ როგორც მასწავლებლები, ისე მოწაფეები, ქართველები იყვნენ. მე მგონია ამ უკანასკნელს დიდი პედაგოგიური მნიშვნელობა ექნება.

ქართველ მასწავლებელს რუსული გაკვეთილის დროსაც—კი შეუძლია ქართული ელემენტის სკოლაში შეტანა. თუ გინდ უბრალო საუბარი აილეთ ქართულ ენაზე მასწავლებლისა და მოწაფეს შორის, ამასაც დიდი მნიშვნელობა ექნება; მასთან ეროვნულ გაიცნობენ, შესაძლებელია საქმით დაინტერესებულმა იმავე მასწავლებელმა მდაბიო ენით მოწაფეებს საღამოობით პატარა ლექ-

---

წელი	[illegible]	სათეს-ი	სათიბ-სი სამეურ.	სხვა და სხვა იარაღი	თოთქლის სახნისი	ფრთიანი სახნისი
1904	[illegible]	2530	3972	13222	131	7804
1919	[illegible]	[illegible]57	293168	358179	64754	43604

თუ საზოგადოდ მართალია ის დებულება, რომ სოფლის მეურნეობის განვითარებას თავისი საკუთარი გზა აქვს და ინდუსტრიალურ კაპიტალიზმის წინააღმდეგ სოფელში მეურნეობის კაპიტალიზაცია იწვევს წვრილ სამეურნეო შემოქმედების გამარჯვებას, უეჭველია შეერთებულ შტატების სურათიც უნდა ყოფილიყო ხსენებულ კანონის მაჩვენებელი. მართლაც, ამერიკა სავსებით მხარს უჭერს ევროპას და თავის მხრივ ამტკიცებს, რომ სოფლის კაპიტალიზაცია მართალია ხდება, მაგრამ კაპიტალიზაცია თანდათან ემორჩილება შრომის და წვრილი მეურნეობის გავლენას. ეხლა კი არა, მაშინ, როდესაც შეერთებული შტატების სოფლის ცხოვრება ასე სასტიკად ჩამოყალიბებული არ იყო, როდესაც მხოლოდ ჩნდებოდა ინტენსიურ მეურნეობის ნიშნები, მაშინვე დაგვანახა ამერიკამ ის გზა, რომლითაც ის მომავალთან მივიდოდა. ედ. დავიდი კავირდებოდა ამ დროის ცხოვრებას და სტატისტიკურ მასალით გვასწავლიდა სინამდვილეს. შეერთებულ შტატების იმ ადგილებში, სადაც მეურნეობის ინტენსიფიკაცია მტკიცედ მიდიოდა ჩვენ ვხედავთ მეურნეობის დაპატარავებას. თითოეულ ფერმის ზომა საშუალოდ უდრიდა, ხოლო იგი ზომა შემდეგში შეიცვალა:

	ფერმის ზომა 1890 წ.	1900 წ.	შემცირება
[illegible]	119,4 აკრი	98,7 აკრი	21,5%
[illegible]	141,8 "	114,7 "	19,1 "
[illegible]	151,0 "	151,2 "	0 "
[illegible]	115,6 "	90,6 "	21,6 "
[illegible]	102,8 "	97,4 "	5,2 "
[illegible]	127,0 "	101,8 "	20,0 "
[illegible]	149,7 "	118,6 "	20,7 "
[illegible]	125,8 "	92,7 "	26,3 "
[illegible]	121,8 "	82,6 "	32,1 "
[illegible]	147,8 "	117,5 "	20,5 "
[illegible]	129,3 "	119,3 "	7,7 "

დავიდის გადმოცემით ოცი წლის განმავლობაში *) ახალ-ინგლისის მიდამოებში მეურნეთა რიცხვი, რომელთაც 1,000 და მეტი აკრის მეურნეობა ქონდათ 14843-დან შემცირდა 8618-მდე, ე. ი. 42%. ამავე საკითხს სხვა მხრივ უვლის ოგანოვსკი და ოცი წლის სტატისტიკურ ცნობათა ანალიზით აშკარავებს უფრო დაწვრილებით წვრილ მეურნეობის გამრავლებას, ხოლო მსხვილის შემცირებას და გაყინვას. მეურნეობის პროცენტი:

	40 ჰექტრამდე	40—200 ჰექტრამდე	+200 ჰექტ.-დე
1880 წ.	55,1	42,3	2,6
1890 წ.	53,5	44,0	2,5
1900 წ.	57,6	39,9	2,5

ამერიკის მეურნეობის მომავალი ჩვენთავის ნათელია: წარმოებამ უკვე მიიღო ინტენსიური ხასიათი, მცხოვრებთა სიმრავლე იწვევს ცხოვრების გართულებას და თან და თან აფართოვებს ინტენსიურ მეურნეობის სფეროს. საოცრად იზრდება ქალაქი, სხვა და სხვა სამრეწველო ადგილი, მაგრამ ხალხის გადატაკება და მეურნეობის მიტოვება არ ხდება. იმარჯვებს წვრილი მეურნეობა და ასეთი მეურნეობა თითო აკრზე მეტ ნაყოფს იძლევა, ვიდრე მსხვილი მეურნეობა. შეერთებულ შტატებში სხვა და სხვა სახის მეურნეობა იძლეოდა აკრზე, ხოლო პირუტყვის ღირებულება უდრიდა:

	ნაყოფის ღირებულება დოლარი	პირუტყვის ღირებულება დოლარი
3 აკრამდე	312,07	456,76
3—10	32,82	16,32
10—20	16,78	8,30
20—50	9,83	5,21
50—100	6,97	4,51
100—175	5,32	4,09
175—260	5,00	3,96
260—500	3,95	3,61
500—1000	2,89	3,16
+1000	1,26	2,15

ეს ცნობა სავსებით გვიაშკარავებს, რომ რამდენადაც წვრილია მეურნეობა, რამდენადაც მეურნეობაში შრომის ძალა მეტად სჩანს ქონების და კაპიტალის მაგივრად იმდენად მიწის ხაქერი მეტ ნაყოფს იძლევა, იმდენადვე მეტი ღირებულების პირუტყვი ჰყავს მეურნეს.

ამდენ მასალების შემდეგ ჩვენ თამამად შეგვიძლია წერტილი დავსვათ ლოღიკურ დასკვნების გასაკეთებლად. კახონია: სოფლის მეურნეობაში კაპიტალისტური მეურნეობა ვითარდება, მაგრამ არა იმ წესით, რა წესითაც ესმოდა კ. მარქსს. კაპიტალი შრომას ემორჩილება, კაპიტალი ვერ ახერხებს შრომის იარაღების ერთ ხელში მოქცევას, კაპიტალი არ არის ისეთი ძალა, რომელიც უნდა ქონდეს უეჭველად შრომის მოწინააღმდეგეს, მემამულეს ან კაპიტალისტს, ბურჟუას. კაპიტალისტურ მეურნეობის ხანაში კაპიტალი შრომის კუთვნილება ხდება უმთავრესად და აქედან მუშა ხალხი იმ არაჩვეულებრივ რენტას იღებს, რომელსაც ყურადღება მიაქცია რუსეთში სკვორცოვმა. სკვორცოვი ამბობს: „მიწისმოქმედი ხარჯავს ღირებულების შესაქმნელად გაცილებით მეტ ცოცხალ ძალას, ვიდრე მრეწველი და ეს გარემოება მიწის მუშას აძლევს იმ თავისებურ ხასიათის რენტას, რომელიც მხოლოდ მიწათმოქმედების კუთვნილებაა *).

თედო ღლონტი.

*) „სოციალისტ. კულტურის საკითხები“, გვ. 317—218.

*) სკვორცოვი, „სამიწათმოქმედო ეკონომიკის საფუძველნი“, ტ. 1.

ციები წაიკითხოს ან და ზოგერთ მოწაფეთაგანმა რეფერატი დასწეროს მასწავლებლის დახმარებით, ყოველივე ამას მე მგონია მომავლისათვის დიდი მნიშვნელობა ექნება.

მომავალი სასწავლო წელი მე მიმაჩნია ერთნაირ სამზადის ხანად რომლის შემდეგაც უეჭველად სრული გაეროვნებისაკენ უნდა გადავიდეთ. ნუ თუ გონია ვისმე რომ ჩვენი სკოლები მხოლოდ 4 წლის შემდეგ გაქართულდება!—ეს ხომ დიდი მომაკვდინებელი ცოდვა იქნებოდა ახალგაზრდობის წინაშე.

ამასთან უნდა დაუმატო, რომ მიღებულ სისტემის დროს, ბევრი ქართველი მასწავლებელი დარჩება უადგილოდ, რადგან ქართულ გიმნაზიების უფროს კლასებში მათ ადგილს არა ქართველები დაიკავებენ და განმეორდება ისეთივე არა ნორმალური მოვლენა, რასაც ადგილი აქვს ბევრ სხვა დარგშიც.

აქვე საჭიროდ ვთვლი განვაცხადო, რომ ასეთი გადაჯგუფება, რომელსაც მე მიუთითებ, არავითარ ხარჯს მთავრობისაგან არ მოითხოვს.

არსებულ გიმნაზიებში (როგორც სავაჟო ისე საქალებო, ყოფილი სააზნაურო, რეალური სასწავლებელი და წმიდა ნინოს საქალებოში) არა ქართველ მოწაფეთა რიცხვი არის 7548 და მასწავლებელი კი 273. ზემო ჩამოთვლილი გიმნაზიები შეადგენენ რიცხვით 16 სასწავლებელს ამ 16 სასწავლებელში 7 ჩვენ გვეყოფოდა (ქართველ მოწ. რიცხვი არის 3004) და 9—კი დარჩენოდათ არა ქართველებს. არა ქართული გიმნაზიები იქნებოდა ორკომპლექტიანი, სადაც როგორც მოწაფენი—ისე მასწავლებელნიც თამამად შეაფარებდნენ თავს. მე მგონია ამის საწინააღმდეგო არავის არ ჰქონდეს, თორემ ახლა გამოდის ფაქტიურად მხოლოდ ერთი ყოფილი სააზნაურო გიმნაზია ქართული და დანარჩენი—კი ინტერნაციონალურია. კიდევ ერთი უხერხულობა: როდესაც გიმნაზიის ერთ ნახევარში ქართველი მასწავლებელნი იქნებიან და მეორე ნახევარში—კი შერეული შედგენილობა, მაშინ პედაგოგიურ საბჭოს კრებებზე მსჯელობა იქნება, რასაკვირველია საერთო გასაგებ ენაზე, ე. ი. რუსულ ენაზე. ეს უკანასკნელი—კი ქართველ მასწავლებელს ძალიან დააქვეითებს, რადგან ისინი ვერ მიეჩვევიან ქართულად მსჯელობას.

სამინისტროში ხომ ქართულადაა საქმის წარმოება და გიმნაზიებში—კი რუსულად იქნება.

ერთმა დირექტორმა მითხრა, პირველი 4 კლასის მასწავლებელთა კრებები ცალკე იქნებაო, სადაც ქართულად იქნებაო საქმის წარმოებაო მე-4 კლასის ზევით კი ცალკე. სადაც ყველაფერი რუსულად იქნებაო. მხოლოდ საერთო კითხვების გასარჩევად ერთად შევიკრიბებით და მაშინაც, რასაკვირველია საერთო ენაზე მოგვიხდება მსჯელობაო.

არ მესმის რათ დასჭირდა მთავრობას ესე ხელოვნურად იგივე ქართული გიმნაზიების ერთნაირ კანტონებად დაყოფა.

ჩემის აზრით ყოველ ქართულ გიმნაზიაში, იმის-და-მიუხედავად, თუ რამდენ კლასშია გატარებული ნაციონალიზაცია საქმის წარმოება უნდა იყოს ქართულ ენაზე ამას მაინც კი მოვახერხებთ. ნუ თუ რამდენიმე გამოცდილ ქართველ საქმის მწარმოებელს ვერ ვიშოვით გიმნაზიებისათვის!

ამით ვათავებ ჩემს წერილს და ვიტყვი დასასრულ, რომ თუ მთავრობას არ უნდა ეს მომავალი სასკოლო წელი ენაყოფოდ ჩატარდეს, უნდა მოახდინოს გიმნაზიის ყველა კლასებში გადაჯგუფება როგორც მოწაფეთა, ისე მასწავლებელთა

მასწ. გრ. ლორთქიფანიძე.

თერგის ოლქის მდგომარეობა*)

(გამოქცეულთა ნაამბობი)

კარგა ხანია დამოკიდებულება თერგის ოლქის ყაზახებსა და ბოლშევიკებს შორის დღითი-დღე მწვავდებოდა და მტრულს ხასიათს იღებდა. ბოლშევიკები თავისი უტაქტობით და უმგვანო საქციელით ხელს უწყობდნენ ამ დამოკიდებულების უკიდურესად გამწვავებას. ამ დროს როცა ბოლშევიკებისათვის ყველაფერი და ყოველივე ნებადართული იყო, იმათთვის კი ვინც იმათ პარტიას არ ეკუთვნოდა, ყოველივე აკრძალული იყო. ბოლშევიკებმა, რათა ყოველივე მოწინააღმდეგის მოქმედება გაეთვალისწინებინათ და არაფერი არ გამოჰპარვოდათ დაარსეს ეგრედ წოდებული კონტრ-რაზვედკა, რომელიც თავისის სიმკაცრით გაცილებით წინ უსწრობდა ძველს ჟანდარმერიას და საიდუმლო პოლიციას არას დროს იმდენი აგენტი და ჟანდარმი არა ყოფილა კავკავში, როგორც რიცხვმრავალი კონტრ-რაზვედკა. ეს კონტრ-რაზვედჩიკები თვეში ჯამაგირად იღებდნენ ას თუმანს და კიდევ თითო დაჭერილს ადამიანზედ ოცს თუმანს და რადგანაც ყველა ეს კონტრ-რაზვედჩიკები თავზედ ხელაღებულთაგანნი იყვნენ, მათთვის არაფერს შეადგენდა ვისიმე დაჭერა-დაბეზღება და ამ გზით დიდძალი ფულის მოხვეჭა. ეს თავზედ ხელ აღებულნი, გატაცებულნი ფულის შეძენით, ყველას ბოლშევიკების მტრადა ნათლავდნენ, იჭერდნენ ბრალიანსა და უბრალოს ოღონდაც ფული შეეძინათ და თავისი ქვენა გრძნობანი დაეკმაყოფილებინათ. მათი მოქმედება ძალზედ აბრაზებდა ყველას და მოთმინებიდან გამოჰყავდა საზოგადოება.

ბოლშევიკების ძალას წითელგვარდიელები და ჩინელები შეადგენენ, ამ უკანასკნელთა რიცხვი 500 კაცს აღემატება. როგორც წითელ გვარდიელები, ისე ჩინელები მეტის-მეტად უდიერად იქცეოდნენ და მოთმინებიდან გამოჰყავდათ ხალხი. მთელი წითელი გვარდია თურმე საზოგადოების ნაძირალებისაგან შესდგებოდა უმრავლესს შემთხვევაში.

რაზვედჩიკების, წითელ გვარდიელების და ჩინელების უგვანო მოქმედებას ზედ დაერთო ბოლო დროს ე. წ. ჩეკპროდების მოქმედება. ჩეკპროდები არიან ცენტრალური მთავრობისაგან გამოგზავნილი პირნი პურის შესაძენად. ეს ვაჟბატონები დიდის უფლებით არიან აღჭურვილნი, მათს განკარგულებაში არიან ჯარები, რომელნიც უმრავლესს შემთხვევაში შესდგებიან ლატიშებისაგან და თუ ვინმე გაკადნიერდება და ნებით არ მისცემს პურს, მაშინ ძალას ხმარობენ და ისე მიაქვთ მთელი პურის მოსავალი პურს იღებენ ერთ თუმნად ფუთს და ფულს კი არ აძლევენ, არამედ ჰპირდებიან რომ ფართლეულობას გამოგიგზავნითო და რადგანაც ფართლეულობის მიღება ამ ჟამად გაძნელებულია, ამიტომ პურის მიმცემნი უმრავლესს შემთხვევაში არაფერს არ იღებენ.

აი ყველა ამით მოთმინებიდან გამოსული ყაზახობა, რომელთა მხარეზედაც არიან ოსებიც, დიდი ხანია ბობოქრობდნენ და საჭირო იყო ნაპერწკალი, რომ გიზგიზა ცეცხლი დანთებულიყო შემთხვევამაც არ დაიგვიანა, მარიამობისთვის პირველს რიცხვებში ყუბანის ოლქიდან შემოიჭრა თერგის ოლქში პოლკოვნიკი შკურა ძლიერის რაზმით, დაეცა ქალ. პიატიგორსკს, აიღო იგი და გაიტაცა მრავალი ქონება და 12 მილიონამდის ფული. ყაზახები მათ დახმარებას უწევდნენ და როცა შკურას წითელი გვარდიელები გამოეკიდნენ, მაშინ ყაზახებმა წინააღმდეგობა გაუწიეს. ბოლშევიკებმა ყაზახების საქციელით უკმაყოფილოებმა, შეუთვალეს ყაზახებს თოფ-იარაღის დაყრა და მათს შესაშინებლად ჯავშნოსანი მატარებელი აამოძრავეს, რომელიც ურჩ ყაზახთა სტანიცებს ტყვიის მფრქვეველებს უშენდა. ყაზახები შეიკრიბნენ მოზდოკში, დაარსეს ყაზახ გლეხთა საბჭო და კათეგორიულად მოსთხოვეს ბოლშევიკებს იარაღის აყრის მოსპობა სტანიცებში და ხალხის აწიოკება, პირიქით შემთხვევაში იარაღით წინააღმდეგობის გაწევას ემუქრებოდნენ. ბოლშევიკებმა მათს მოქმედებას კონტრ-რევოლიუციონერობა უწოდეს და სამხრად მზადებას შეუდგნენ და საომარ ფრონტად სტანიცა პროხლადნაია აირჩიეს. ყაზახებმა არც აცივეს, არც აცხელეს, საჩქაროდ სახელდახელოდ შეკრიფეს ჯარები და ეცნენ პროხლადნაიას, სადაც წითელ რაზმელები უკვე იკრიფებოდნენ. მოთმინებიდან გამოსული ყაზახები ისეთის გულგამეხებით ეცნენ მოწინააღმდეგეს, რომ თითქმის ერთის შეტევით შეღეწეს მოწინააღმდეგე და მდინარისაკენ უკრეს თავი. წითელ გვარდიელთაგან 1500 კაცი ადგილობრივ გაწყდა, დანარჩენი მდინარეს ეცნენ და ვინც ვერ გავიდა მდინარის მეორე ნაპირზე გამოვიდა ?? ამის შემდეგ ემებდნენ მდინარეში დამხრჩვალებს, რომლებითაც თურმე სავსე იყო მდინარე. გამარჯვებულნი ყაზახები პროხლადნაიადან ეცნენ კავკავს, მაგრამ ქალაქის ასაღებათ თურმე ვერ იყვნენ საკმაოდ დარაზმულნი და მომზადებულნი.

ბრძოლის პირველ დღეებში ყაზახებმა თუმცა ხელთ იგდეს ქალაქი, დააპატიმრეს ბოლშევიკების მინისტრები, მაგრამ შემდეგ დღეებში წითელ გვარდიელებმა საკმარისი წინააღმდეგობა გაუწიეს, უკან დაახევინეს ყაზახებს. მთელი თორმეტი დღის განმავლობაში კავკავი ხელიდან-ხელში გადადიოდა, ქუჩები ბრიგადებითა და მებრძოლებით იყო სავსე ესრედ წოდებული ოსების სლაბოდკა უფრო კარგად იყო გამაგრებული და ამიტომ ხალხი და ინტელიგენცია იქ იყო თურმე თავშეფარებული. ერთს ბრძოლის დროს გაბრაზებულმა ბოლშევიკებმა შემდეგი ბარბაროსობა ჩაიდინეს: ეცნენ საავადმყოფოებს, სადაც ყაზახები და ოსი ავადმყოფები იწვნენ, ზოგი გაჟლიტეს, როგორც ავადმყოფები ისე მოწყალების დანი. გარდა ამისა გამხეცებული ბოლშევიკები აღარაფერს არ ერიდებოდნენ და ქალაქს ადგილ-ადგილ ცეცხლს უკიდებდნენ და ერთი ხანობა კავკავი ცეცხლის ალში იყო გახვეული ნამდვილი ბრძოლა, ბრძოლა დაუსრულებელი იყო გაჩაღებული ამ თორმეტის დღის განმავლობაში. ბოლო დღეებში თავი იჩინა ძარცვა-გლეჯამ, მახლობელ სოფლებიდან მოდიოდნენ მცხოვრებნი და ამ გაცხარებულ ბრძოლის დროს კიდევ ახერხებდნენ საცხოვრებლის გატაცებას. მეთორმეტე დღეს ყაზახები იძულებული იყვნენ ქალაქს გასცლოდნენ, ჩუმად ღამით შეუმჩნევლად აიბარგნენ ყაზახები და გამოეცალნენ ქალაქს, იმ იმედით, რომ უკეთესად დარაზმულიყვნენ და ხელახლავ დასცემოდნენ ქალქს მათს კვალს გამოჰყვა ინტელიგენცია, რადგანაც პირიქით შემთხვევაში მათ სიკვდილი მოელოდა, რადგან გამოცდილებით იცოდნენ მათ ეს ბოლო მოელოდათ. ეკატერინოდარშიც ამისთანა დროს 1700 ინტელიგენტი დაეხვრიტათ ბოლშევიკებს, ხოლო სტავროპოლში 800 კაცი.

ქალაქიდან გამოსული ყაზახობა სოფ. არხონტში შეიკრიბა და უმალ გამოაცხადა მობილიზაცია ყაზახებში და ოსებში, რათა უკეთესად დარაზმულნი ხელახლა დასცემოდნენ ქალაქს და ერთხელ და სამუდამოდ განედევნათ ბოლშევიკები ქალაქიდან.

გამოქცეულები ამბობენ, ს. ლარსში მდგომა ქართველთა ჯარმა ვერ ისარგებლა მომენტით და ვერ დაიჭირა ქალაქიო, რითაც დიდი მადლობელნი იქნებოდნენ თვით მოქალაქენიო ქართველთა ინტერესების დასაცავად მათ შეეძლოთ ქალაქის დაჭერა და მაშინ რამდენიც უნდოდათ პურს წამოიღებდნენ, რადგანაც ჩეკპროდების საქციელით შეწუხებული ყაზახები დიდი სიამოვნებით მიჰყიდნენ პურსაო.

ზ. ედილი.

რა არის ეს?

ჩვენ უკვე რამდენიმეჯერ ვსწერდით, რომ ტფ. ქალაქის სასურსათო საქმე ჩაბარებული აქვთ საქართველოს მტრებს, ხალხს, რომელიც ყოველთვის დასცინის, ჩვენს სახელმწიფოს „კუკურუზნაია რესპუბლიკას“ უწოდებს.

მკითხველი საზოგადოება, და უფრო კი ჩვენი მთავრობა რომ დავარწმუნო ჩვენი მტრების საზიანო მოქმედებაში, მოვიყვან შემდეგს მაგალითს: საქართველოს რესპუბლიკას სტუმრად ეწვია ოსმალეთის ჯარების სარდალი ხალილფაშა. ხსენებული სტუმრის პატივსაცემად ჩვენმა სამხედრო სამინისტრომ ვახშამი გამართა და ამ სადილისთვის ერთი ტომარა ფქვილი სთხოვა ქალაქის თვითმართველობის განყოფილებას. აგვისტოს 3-ს სამხედრო მინისტრის გ. გიორგაძის ხელმოწერილი ქაღალდი მიიღო სასურსათო განყოფილების გამგემ ი. ხურამოვიჩმა, სადაც სამხედრო მინისტრი სთხოვდა ერთ ტომარა თეთრ ფქვილს. მინისტრის ასეთ თხოვნის ქაღალდზე ხურამოვიჩმა შემდეგი წარწერა ინება: „თეთრი ფქვილის უქონლობის გამო უარი ეყოს, შესთავაზეთ ხორბლის ფქვილი“.

ასეთმა წარწერამ და განკარგულებამ პურის განყოფილებაში მითქმა მოთქმა გამოიწვია. რამ აიძულა ბ. ხურამოვიჩი, რომ უარი უთხრა მინისტრს და თხოვნა არ დააკმაყოფილა?.. ნუ თუ მართლა ქალაქს ფქვილი არ ჰქონდა!?

ამ გარემოებამ იმდენი განგაში გამოიწვია, რომ მინისტრის თხოვნის ქაღალდზე გამნაწილებელი განყოფილების გამგემ შემდეგი წარწერა გაუკეთა: „ეს თხოვნა შეცდომით წარმოდგენილი იყო ქალაქის სასურსათო განყოფილებაში და ამიტომ ხმოსან ი. ხურამოვიჩის რეზოლიუცია გაბათილებულად ჩასთვალეთო“.

მართალია ქაღალდი იყო ტფილისის გუბერნიის სასურსათო კომიტეტის სახელზე, მაგრამ ვინაიდან იქ ფქვილი არ აღმოჩნდა, შემდეგ ქალაქის თვითმართველობას მიმართეს. აქ საინტერესო არის არა ქაღალდის სათაური, არამედ ფაქტი უარის თქმისა. ჩვენ ხელთა გვაქვს საბუთი, რომ აგვისტოს 3-ს ქალაქის საწყობში № 2 იყო სამ ტომარაზე მეტი თეთრი ფქვილი და პურის საცხობში № 4 იყო ერთი ტომარა თეთრი ფქვილი და ეს ფქვილი იყო ბ. ხურამოვიჩის განკარგულებაში.

ეხლა ვეკითხები ბ. ხურამოვიჩს, რა მოსაზრებით უთხრა უარი სამხედრო სამინისტროს და რათ არ გაუგზავნა ერთი ტომარა თეთრი ფქვილი?

ხურამოვიჩის გულწრფელი პასუხი ასეთი იქნება: „კუკურუზის“ რესპუბლიკის თეთრი ფქვილი ვინ მისცა დღეს, სირცხვილისაგან გაწითლდეს სამხედრო მინისტრი და მისი რესპუბლიკა სტუმრის წინაშე“ მე მგონია სხვა პასუხს ვერ მოგვცემს. ან იქნებ თვის ნაცნობ მეგობრებს უნახავს თეთრ ფქვილს და მათ გაუნაწილებს. ის ფქვილი, რომელიც მინისტრს არ გაუგზავნა აგვისტოს 3-ს—აგვისტოს, 5-ს თავის მეგობარს გაატანა ერთი ფუთი თეთრი ფქვილი 300 მან. (იხილეთ ორდერი აგვისტოს 7-სი № 1968).

რას მივაწეროთ ასეთი საქციელი ბ. ხურამოვიჩისა? განა ეს მოქმედება საქართველოს რესპუბლიკის სახელს გატეხა არ არის? თუ ჩვენ მოსულ სტუმარს საკადრისად ვერ დავხვდებით და პატივს ვერა ვსცემთ, და ეს მოვლენა ხურამოვიჩს და მის ძმებს გაახარებს, ამის შემდეგ ისინი კიდევ ჩვენი ბედლიხა და საკუჭნაოს გამგედ უნდა დარჩნენ? ჩვენს მიზარებულს თავიანთ ჯიბესა და ხურჯინზე განაგებენ თვიანთ სასარგებლოდ, და ეს მოვლენა ნუ თუ გულგრილად ასატანია? ერთი მიზანი ხურამოვიჩმა თვისი მოქმედებით მან საქართველოს რესპუბლიკას დასცინა თუ მინისტრი შეურაცჰყო? მე კი უპასუხებ, რომ მან პირველიც და მეორეც ჩაიდინა..

ეხლა ვეკითხები, ვისაც ჯერ არს: კიდევ გადავსდოთ ხვალისთვის დაწესებულებათა გაეროვნება? კიდევ სხვა ტომთა ხელში დარჩეს ჩვენი ოჯახის მოწესრიგება? გულის ტკივილით უნდა აღვნიშნო, რომ ყოველივე დაგვიანება საქმეს დაღუპავს და შეიძლება ამ დაგვიანებით საშინელ უფსკრულში გადაიჩეხოს საქართველოს რესპუბლიკა...

მოქალაქე.

გამომცემელი
სამსონ ფირცხალავა.
რწმუნებული მთავარ კომიტეტისა.

ექიმი ვ. ლ. შალამბერიძე იღებს ხაზებით და ხაშვილოსნობ ავადმყოფთ, საღამოს 5—7 ს. მისამართი პეტროგრადის ქ. № 7.

ექიმი ლ. ვ. ჯამახიშვილი. იღებს შინაგან და ბავშვთა სნეულებიან ავადმყოფთ, ყოველ დღე, კვირის გარდა საღამოს 5—7 საათამდე, გუნიბის ქუჩა, № 41. ტელეფ. 14—09. 1032

ექიმი დ. ზარაშანიძე იღებს ყოველ დღე შინაგან და ბავშვთა სნეულებიან ავადმყოფთ დილის 11—2 ს., საღამოთი 5—8 საათამდე. პავლოვის ქუჩა, № 7. 2120

ექიმი ვ. მუსხელიშვილი იღებს ავადმყოფთ დილის 12—2 საათ. ყორღანოვის ქ. № 6.

ექიმი ქალი რ. ბ. შიუკლ.-ხაბაშვილი მედიცინის დოქტორი ჟენევის უნივერსიტეტისა და ცლინბურგის მედიკურ-ქირურგიულ კოლლეჯისა. იღებს ყოველ დღე შინაგან, ქალურ და ვენერიულ ავადმყოფთ და იძლევა ხაბებით დარიგებას. სიფილისის წამლობა ახალი მეთოდეზით დილის 10—12 ს. და საღამოს 6—7 საათამდე. სერგიევის ქუჩა (სოლოლაკი) სახლი № 9. ერევნის მოედნის ახლო ტელ. 14—74. 5087

ქუთაისში მიხეილის ქუჩაზე, წითელ ხიდთან. ქირურგიული და ქალთა სნეულებების სააავადმყოფო ხაშობიარო განყოფილებით. დასაწოლ ავადმყოფს იღებენ ყოველ დროს. 848

ექიმი ლ. ა. ხარაძე იღებს ყოველ დღე შინაგან და ბავშვთა სნეულებიან ავადმყოფთ, საღამოს 6—8 საათამდე. კვირაობით დილის 9—12 ს ჩერქეზიშვილის ქუჩა № 37. ავჭალის აუდიტორიის ახლო. 1290

ექიმი პავლე არდაზიანი დაბრუნდა. იღებს ბავშვთა და შინაგან ავადმყოფთ, დილის 8—9 ს. და საღ. 4—2 ს მელიქოვის ქ. 12, მე-9 ფუბანი. 0190
№ 14

ექიმი შ. ა. მიქელაძე მიიღებს შინაგან და ბავშვთა სნეულებიან ავადმყოფთ ყოველ დღე საღამოს 6—7 საათამდე, მიხეილის პროსპექტი № 118.

ექიმი ... ავადმყოფებს ვენერიული, საშარდე და ხახქესე მილის სნეულებანი, სიფილისი (606 და 914 შეშხაპუნება). საღამოობით 5½—7 საათ. ყოველ დღე გარდა კვირისა. კერძო სამკურნალო მიხაილოვის პროსპექტი № 167. 208

ექიმი ი. დ. ჯაფარიძე. შინაგანი, ყურის, ყელის და ცხვირის სნეულებანი. ავადმყოფებს მიიღებს დილის 11—1 ს. საღამოს 5—7 ს. მადათოვის № 7 ტელეფონი 17—49.

ექიმი ნ. ი. მახვილაძე იღებს სპეციალურად მალარიით (ციება) მისი შედეგებით დასნეულებულთ, სისხლნაკლებობით, გულისა, ფილტვისა, ... ბით და სხვ. შინაგან სნეულებით ავადმყოფთ ყოველ დღე საღამოს 5—7 ს. ... ქტრიზაცია და მასსაჟი. მისამართი მ... კოვის ქ. № 11.

ქუთაისში

ექიმი ზ. ძორძაშვილი დაბრუნდა და განაახლა თვალის ავადმყოფების მიღება დილის 8—10 ს., საღამოთი 5—8 ს. ძველი ტფილისის და ... ბურგის ქუჩების კუთხე.

ექიმი კბილისა კონსტანტინე არდაზიანი განაახლა ავადმყოფთა მიღება 11—2 საათამდის. მელიქოვის ქ. № 11 ექიმი არდაზიანის ბინა. 1219

ექიმი ი. ი. ზირიშვილი დაბრუნდა, განაახლა მიღება ვენერიული, საშარდე ორგანოების, სიფილისის (შხაპუნება 606—914) და კანის ავადმყოფობისა. დილით 9—12 ს. და საღამოთი 5—8 ს. ქალების მიღება 12—1. კვირაობით მხოლოდ დით მიხაილოვის ... სახვევი სასტუმრო „ნოეს“ პირდაპირ № 3. 450

ექიმი ნ. ლ. ტურიაშვილი (მედიცინის დოქტორი მიუნხენის უნივერსიტეტისა) დებულობს ავადმყოფთ ყოველ დღე შუადღის 12—2 და ... 4—6 საათამდე. შინაგანი, ბავშვებისა, ბებიო და საშვილოსნო სნეულებანი. კოლხიდის ქუჩა № 7. სიმხოვის ... ქის გვერდით. 907

ექიმი ი. ძ. აბაკელია შინაგანი ... მყოფობა. განსაკუთრებით ... მყოფობანი გულმკერდისა: ფილ... სასუნთქისა ფილტვების აპკისა, ... და ჯირკვლებისა. ამოცნობა ... და წამლობა ყოველი გვარი ... სისხლნაკლულობისა და მალარიი... მყოფების მიღება ყოველ დღე ... რისა საღამოს 4½—6 საათამდე ... დილის ქ № 26. ტელ. 5—35.

კერძო მიხეილის საავადმყოფო ... მუდმივი ლოგინ...
ავადმყოფების მიღება ... 10 საათიდან. მიხეილი...

მედიცინის დოქტორი ... მერხინეთისა ნ. ლ. ტუ...
იღებს ავადმყოფებს ყოველ დღე ... შუადღ. და 4—6 საღ. შინაგანი, ბა... ბისა, ხაზებით და საშვილოსნოს სნეულ... ბანი. ნიკოლოზის ქუჩა № 7, სიმხოვის ... აფთიაქის გვერდით

თვალის სამკურნალო მუდმივი საწოლით ექიმ დონხინისა
რომელიც დიდი ხნის განმავლობაში ასისტენტად იყო ვენასა და პარიზში თვალის კლინიკებში. თვალით ავადმყოფნი მიიღებიან დილის 9—1 საათამდე და საღამოს 4—7 ს. მიხეილის პროსპ. № 141 (აპოლოს კინო-თეატრის მახლობლად). მძიმე და საოპერაციო ავადმყოფები სრული პანსიონითაც მიიღებიან. 620

ექიმ ნავასარდიანის პირველი კერძო სამკურნალო.
(დაარსებულია 1880 წელს)
ვორონცოვის ძეგლის პირდაპირ ყოველ დღე (გარდა კვირისა) დილით:
„606“ და „914“ 11—12 ს.
ბ. ა. ნავასარდიანი—11—12 ს. ქირურგიული და ვენერიული (სიფილის. ავადმ.)
გ. ი. მაშნერი: 9—10 ს. ქალებისა და საშარდისა.
ბ. მ. აგახაროვი: 9½—2 ს. ბავშვთა შინაგანი ავადმ.
ავეტისიანი—კანისა და ვენერიულ ავადმყოფებს 11½ ს.
მ. მ. მენცაშოვიჩი: 10—12 ს. ყურის, ყელისა და ცხვირის სნეულებანი.
ხ. გ. ავეტისიანი—9—11 საკუთარი ბავშვთა ავადმ.
ი. ი. ტერ-გრიგორიანცი. 1—2 ს. შინაგანი.
საღამოთი:
ა. ნ. იხაკიანი: 6—7 ს. ქალური-ავადმყოფობანი და ქირურგიული:
რჩევა-დარიგება 1 მან. ხელმოკლეთათვის უფასოდ, კონსულტაციები და ოპერაციები მორიგებით.
სამკურნალოს დირექტორი მედიცინის დოქტორი ა. ნავასარდიანი

*) დღეს ოსეთში, ლიახვის ხეობაში, მრავალ ინტელიგენტს გამოქცეულსა ჰნახავენ, მათ შორის არის რამდენიმე თანამშრომელი კავკავის გაზეთის „თერგის ყაზახისა“, რომელთაც ბოლშევიკები ძალზედ სდევნიდნენ და რომ არ გამოქცეულიყვნენ ყველას დახოცავდნენ.